

Ярошенко Данііл
Литовченко Павло
Риняк Максим
магістранти спеціальності «Фінанси,
банківська справа та страхування»
Науковий керівник: **Дема Д.І.**
к.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів і кредиту
Сус Ю.Ю. к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту
Житомирський національний агроекологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ПРОГРАМ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЗА УМОВ ДЕФІЦИТУ БЮДЖЕТУ

Особливе місце в економіці України займає аграрний сектор, який, при умовах вільної конкуренції між товаровиробниками, потребує допомоги держави. Це актуально не тільки для України як аграрної держави, а і для країн Євросоюзу та інших країн світу з розвинутою економікою. Постійно точаться дискусії щодо необхідності збільшення підтримки агросектору за рахунок бюджетних коштів щоб досягати частки підтримки країн ЄС, так само як і питання необхідності підвищення ефективності використання коштів бюджету, спрямованих на підтримку галузі. Це дасть змогу сільськогосподарським товаровиробникам стати конкурентними на внутрішніх та зовнішніх ринках, а також більше уваги приділяти питанням покращення соціальної інфраструктури на селі, на які б необхідно було б виділяти бюджетні кошти. Однак за умов постійного дефіциту бюджету соціальні видатки мають тенденції, що не задовольняють потреб населення. На думку дослідників у нашій державі бюджетна підтримка має бути спрямована на забезпечення отримання прибутковості виробництва на рівні, що забезпечує розширене відтворення, формування передумов для збереження та комплексного розвитку сільських територій, задоволення потреб населення України в якісних і доступних продуктах харчування, розширення експортного потенціалу країни. [1].

Державна фінансова підтримка розвитку агропромислового комплексу здійснюється за такими формами:

– непряма державна підтримка (надання податкових пільг), однак має тенденції до зменшення;

– пряма державна підтримка (бюджетні асигнування, бюджетні позики).

Підтримка держави здійснюється у різноманітних напрямках, але завжди має загальнонаціональний характер [2].

Процеси формування та використання централізованих фінансових ресурсів держави підлягають нормативно-правовому регламентуванню. Основними нормативно-правовими актами виділення коштів держбюджету виступають Закони України «Про Державний бюджет України» на відповідний рік, «Про державну підтримку сільського господарства України»; Розпорядження Кабінету Міністрів «Про схвалення Концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018-2020 роки» та іншими постановами Кабміну.

Основними напрямками державної підтримки сільськогосподарських підприємств різних організаційних форм за рахунок коштів загального фонду державного бюджету є:

- фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів;

- фінансова підтримка розвитку фермерських господарств;

- державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними;

- державна підтримка галузі тваринництва;

- фінансова підтримка сільгосптоваровиробників, а саме здешевлення сільськогосподарської техніки та обладнання [3].

Останні роки спостерігається підвищення видатків Державного бюджету України, спрямованих на потреби Міністерства аграрної політики та продовольства України (табл. 1). Проте, за дослідженнями науковців та експертів величина видатків, яка спрямовується в якості допомоги

сільськогосподарським товаровиробникам, є вкрай низькою, порівняно з аналогічними видатками країн Євросоюзу та США. Так, рівень видатків на 1 га ріллі в Україні становить 21,8 дол. США, в країнах Євросоюзу – 931,7 дол. США (у 42,7 рази більше), в США – 492,4 дол. (у 22,6 рази більше) [4]. Головна причина низького рівня держпідтримки агросектору є недостатня величина доходів та дефіцит Державного та Зведеного бюджету України.

Таблиця 1

**Динаміка дефіциту та видатків Державного бюджету України на
Міністерство аграрної політики та продовольства, млрд. грн.**

Статті видатків	2016 р.		2017 р.		2018 р.		2018 р. до 2016 р., +/-	
	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт
Видатки всього	708,6	684,9	870,5	839,5	1034,4	985,9	325,8	301,0
Мінагрополітики та продовольства	2,37	2,19	9,73	9,04	12,36	11,84	9,99	9,65
Частка видатків Мінагрополітики до загального обсягу видатків, %	0,33	0,32	1,12	1,08	1,20	1,20	0,87	0,88
Дефіцит Держбюджету	77,1	68,6	73,7	46,1	87,5	57,8	10,4	-10,8

Джерело: розраховано за даними [3].

Відмітимо, що має місце зростання видатків на Міністерство аграрної політики та продовольства як в абсолютному, так і відсотковому вираженні. Так, у 2018 р. виділено було 12,36 млрд. грн., що на 9,99 млрд. грн. більше. Аналогічну тенденцію виявлено і при аналізі питомої ваги видатків бюджету на Мінагрополітики у загальній сумі видатків Держбюджету України – на 0,87 п. структури. Проте, щорічно має місце менше фактичне використання бюджетних коштів, спрямованих на АПК: 2016 р. – 92,4 % від плану; 2017 р. – 92,9 %, 2018 р. – 95,8 %. Тим самим держава знижує фактичний дефіцит бюджету у тому числі і за рахунок «сільськогосподарських» видатків, який фактично зменшений за роки дослідження на 10,8 млрд. грн.

Як вже було зазначено видатки Державного бюджету спрямовуються за на різні програми підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Проте, експерти вказують на потребу перегляду напрямів держпідтримки у

напрямку забезпечення їх ефективності. За підсумками 2017 р. згідно досліджень О. Пирожок: «Найбільше бюджетних грошей отримали «курячі» холдинги – «Миронівський хлібопродукт» Юрія Косюка, майже 1,4 млрд грн, та «Укрлендфармінг» Олега Бахматюка, 517 млн грн.» [5]. Тобто великі агрохолдинги отримали левову частку бюджетних асигнувань – 47,6 %. Серед отримувачів бюджетних коштів були компанії, яким пощастило отримати підтримку у розмірі 2 грн. за рік [5]. У зв'язку з цим, Кабмін прийняв Концепцію розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018-2020 роки, яка регламентувала виділення бюджетних коштів невеликим фермерським господарствам, що мають у розпорядженні площу обробітку, яка не перевищує 100 га. Маючи державну підтримку такі фермери матимуть змогу до нарощення та укрупнення виробництва, що матиме певний соціальний ефект відповідних сільських територій.

Державна підтримка АПК представляє собою не виключно підтримку аграрних виробників, а й фінансування комплексу заходів, важливою складовою якого є підтримка села, наприклад медицини. Згідно звіту про виконання Державного бюджету України за 2018 рік на охорону здоров'я у 2018 році держава виділила 112,5 млрд. грн., що на 10,9 млрд. грн. більше, ніж 2017 року. Однак з усієї суми на розвиток сільської медицини було направлено лише 1 млрд. грн. [3]. Також їх надходження на місця затримувалося через відсутність механізму розподілу, розробленого Міністерством охорони здоров'я України.

Досить важливою проблемою загальнодержавного рівня є відсутність доріг належної якості, особливо у сільській місцевості. У деяких областях України дороги знаходяться у жахливому стані, однак цій проблемі не приділяється достатньої уваги, незважаючи на досить велику суму, яку виділив Кабмін на ремонт доріг. Фінансування ремонту саме сільських доріг в рамках децентралізації лягає на місцеві територіальні громади, на підтримку яких загалом у 2018 р. виділялося лише 10 млрд. грн.

Отже, для ефективного функціонування сільськогосподарських товаровиробників, стимулювання розвитку сільських територій, збереження навколишнього середовища, обов'язково необхідна державна підтримка. Держава за рахунок економії коштів, виділених по окремим державним програмам, у т.ч. на підтримку АПК, зменшує фактичний рівень дефіциту бюджету. Для ефективного впливу державної підтримки за рахунок бюджетних коштів на розвиток АПК України необхідне дотримання певних критеріїв, які включають прозорість та повноту фінансування державних програм, пошук збільшення абсолютних обсягів фінансування, спрямування державної підтримки в сторону дрібних товаровиробників та окремих сільських територій.

Список використаних джерел

1. Трач Н.Д. Державна підтримка як чинник забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва. Економічний блок досліджень. 2013. № 31. URL: http://sophus.at.ua/publ/2013_05_30_31_kampodilsk/ekonomichnij_blok_doslidzh_en/derzhavna_pidtrimka_jak_chinnik_zabezpechennja_konkurentospromozhnosti_silskogospodarskogo_virobnictva/31-1-0-695 (дата звернення 11.11.2019 р.).
2. Конєва І.І. Державна фінансова підтримка підприємств АПК: стан та стратегія розвитку. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Випуск 14. С. 802-806. URL: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/160.pdf> (дата звернення 11.11.2019 р.).
3. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2018 рік. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2018-rik> (дата звернення 11.11.2019 р.).
4. Кернасюк Ю. Державна підтримка АПК. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichni-hektar/item/14260-derzhavna-pidtrymka-ark.html> (дата звернення 17.11.2019 р.).

5. Пирожок О. Ігри в дотації: як аграрії взяли 4 мільярди. Економічна правда.2018. 01 лютого.

URL:<https://www.epravda.com.ua/publications/2018/02/1/633634/>

Яцишен Ігор

Здобувач вищої освіти 2 курсу ОС Магістр спеціальності
281 «Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник **Лаврук О.С.**,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту, публічного
управління та адміністрування
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

СЛУЖБОВА КАР'ЄРА ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ

Мотивація праці державних службовців – складний процес, який передбачає використання цілої низки заходів як матеріального, так і нематеріального характеру. Індивідуальний підхід в організації оплати праці здатен підвищити ефективність витрат грошових ресурсів завдяки зацікавленості кожного працівника у кінцевих результатах[2]. Проте мотивацію не слід сприймати лише через призму заробітної плати чи нагородження почесною грамотою.

Одним із таких підходів може бути планування кар'єри державного службовця, яке дозволить вирішувати такі негативні для державної служби явища, як плинність кадрів, небажання молодих спеціалістів вступати на державну службу, низький професіоналізм, недостатня кількість висококваліфікованих кадрів, розгляд державної служби тільки як вдалого місця роботи для виходу на пенсію. Також варто підкреслити, що в свою чергу ці явища тягнуть за собою чимало негативних наслідків, а саме: низька ефективність роботи державної служби в цілому, збільшення видатків на підготовку та перепідготовку недостатньо кваліфікованих працівників,